

תורה אור

טז:

כבוהלאַ דרישקא במינה. אע"ג דכחול הוא שחור דכפירש צה"ג אוכמא אוכמא [חולין מו:] היינו דמיא לכוחלא ה"פ כי היכי דכוחלא דרישקא מקרין ומאיר משאר כוחלא כך היא היתה נאה משאר נשים וקרן הפוך לשון כי קרן עור פני משה (שמות לד)

והשגא אחי שפיר הא דמייתי ומקרעי צפוך עיניך דכחול דומה לפוך שנותנין כחול צעין אזל לפירוש רש"י דגרס כי כורכמא דרישקא קשה לרשנ"א א"כ מאי מייתי ומקרעי צפוך עיניך ויונתן מרגם נדד וכרכוס רשק ^ו וכרכוס כפרים עם נרדים עם רישקא (שיר ד): **שכב** חולה שרואה אותה מיד מתרפא. וא"ת והא צימי אברהם אכתי לא היה חולי צעולס דלמאמר' צהשוכר את הפועלים (צ"מ דף פז). דעד יעקב לא הוה חולשא ועד אלישע לא הוה דלחלש ואיתפח ומננין למימר דהכל בחולה של מכה איירי ור"ת ור"י מפרשים דעד יעקב לא הוה דלחלש היינו חולי של מיתה מכאן ואילין הוה דלחלש חולי של מיתה ולא הוה דליתפח עד אלישע:

בא ע"ז נערה המאורסה. ואס תאמר והלא לא נטטוו בני נח על נערה המאורסה דלמאמר' צפ' ארבע מיתות (פסהדין דף טז: ושם ד"ה נערה) צעולת צעל יש להן נכנסת לחופה ולא נצעלה אין להן ואומר ר"י דאף על פי שלא נטטוו מכל מקום מוכער הדבר כמו ושם את הבכורה אף על פי שאינו מנווה על כך: שלשה

או ^א מיתותא ^ב ויהי כי החל האדם לרוב על פני האדמה ובנות יולדו להם רבי יוחנן אמר רבא באה לעולם ריש לקיש אמר מריבה באה לעולם אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן לדידך דאמרת רבייה באה לעולם מפני מה לא נכפלו בנותיו של איוב אמר לו נהי דלא נכפלו בשמות אבל נכפלו ביופי דכתיב ”וַיְהִי לוֹ שִׁבְעָנָה בָּנִים וּשְׁלוֹשׁ בָּנוֹת וַיִּקְרָא שֵׁם הָאֶחָת יְמִימָה וְשֵׁם הַשְּׁנִיית קַצִּיעָה וְשֵׁם הַשְּׁלִישִׁית קָרָן הַפּוֹךְ יְמִימָה שֶׁהִיְתָה דוּמָה לְיוֹם קַצִּיעָה שֶׁהִיָּה רִיחָה נוֹדֵף בְּקַצִּיעָה קָרָן הַפּוֹךְ דִּקְרַשׁ מַחִיכּוֹ עֵלָּה בְּמַעֲרַבָּא קָרְנָא דִּקְרַשׁ לְקוּתָּא הָיָא אֵלָּא אִמְרָא רַב חֲסֵדָא כְּבוֹרְכֵמָא דְרִישָׁא בְּמִינִיה שְׁנֵאמֵר ”כִּי תִקְרְעִי בַּפּוֹךְ רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי אִתִּילִידָא לִיָּה בִּרְתָּא הוּוּ קָא חֲלַשׁ דַּעֲתִיה אִמְרָ לִיָּה אַבּוּה רַבִּיהָ בָּאָה לַעוֹלָם אִמְרָ לִיָּה בִר קַפְרָא תַנְחוּמִין שֶׁל הַבֵּל נִיחֻמְךָ אַבּוּךָ ”[דתנאי] אי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אלא אשרי למי שבניו זכרים אוי לו למי שבניו נקבות אי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסי אשרי מי שאומנותו בוסמי אוי למי שאומנותו בורסי כתנאי ”וה' ברוך את אברהם בכל ”‏ מאי בכל רבי מאיר אומר שלא היתה לו בת רבי יהודה אומר שהיתה לו בת ”אחרים אומרים בת היתה לו לאברהם ובכל שמה ר"א המודעי אומר ”איצטגנינות היתה בלבו של אברהם אבינו שכל מלכי מוצר ומערב משכימין לפתחו רבי שמעון בן יוחי אומר ”אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה הקדוש ברוך הוא בגלגל חמה אמר אביי היינו דאמרי אינשי ”אידילי יומא אידילי קצירא דבר אחר שלא מרד עשו בימיו דבר אחר ”שעשה ישמעאל תשובה בימיו שלא מרד עשו בימיו מנלן דכתיב ”ויבא עשו מן השדה והוא עיף ותנא אותו היום נפטר אברהם אבינו ועשה יעקב אבינו תבשיל של עדשים לנחם את יצחק אביו [ומ"ש של עדשים] אמרי במערבא משמיה דרבה בר מרי מה עדשה זו אין לה פה אף אבל אין לו פה דבר אחר מה עדשה זו מגולגלת אף אבילות מגלגלת ומחזרת על באי העולם מאי בינייהו איכא בינייהו לנחומי בביעי אמר רבי יוחנן חמש עבירות עבר אותו רשע באותו היום בא על נערה מאורסה והרג את הנפש וכפר בעיקר וכפר בתחיית המתים ושט את הבכורה בא על נערה מאורסה כתיב הכא ויבא עשו מן השדה וכתיב התם ”כי בשדה מצאה הרג את הנפש כתיב הכא עיף וכתיב התם ”אוי נא לי כי עיפה נפשי להורגים וכפר בעיקר כתיב הכא ”למה זה לי וכתיב התם ”זה אלי ואנוהו וכפר בתחיית המתים דכתיב הנה אנכי הולך למות ושט את הבכורה דכתיב ”ויבז עשו את הבכורה ושעשה ישמעאל תשובה בימיו מנלן כי הא דרבינא ”^א כל מיתה שיש בה גויעה זו היא מיתתן של צדיקים א"ל אין והא דור המבול א"ל אנן גויעה ואסיפה קאמרינן והא ישמעאל דכתיב ביה גויעה ואסיפה אדהכי איתער בהו רבא אמר להו ”דרדקי הכי א"ר יוחנן ישמעאל עשה תשובה בחיי אביו שנאמר ”ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו ”‏ ודילמא ”דרך חכמתן קא חשיב להו אלא מעתה ”^ב ויקברו אותו עשו ויעקב בניו מאי טעמא לא חשיב להו דרך חכמתן אלא מדאקדמיה אדברוי אדבריה ומדאדבריה שמע מינה תשובה עבד בימיו ת"ר שלשה הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

דקון. נחש: מנישה. נושכה: ומתרפה. לשון רפיון: שאין אדם נספס. להתחייב על שהוא מדבר קשה מחמת זכר ויסורין דקאמר לא צדעת ידבר לא אמר (לא) צרע ידבר אלא לא צדעת: כלילי הוו לסו. כתרים וצכל כתר שלשה פרלופים ואיש את שמו מחוקק על פרלופו וכשצאין יסורין על אחד מהן פרלופו משתנה וכן אילני:

דנמשי. פלטי"א: או **חנכא** כחצרי דאיוב. אס אין לו לאדם אוהבים נוח לו שימות: **לרוב על פני האדמה וצנוט יולדו וגו':** רביא צאה לעולם. כשנולדה בת לפי שממחרת להיות לו ^ט זרע: **הופלנו ציופי**. ואין לך כפל טוב ממנו: **שדומה ליוס**. צרה כחמה: **קציעה**. מין צושם הוא: **קרנא דקרב**. מין חיה וקרניה משחרינ כמו צב: **כורכמא דרישקא**. כרכוס של גן הגדל צניה: **צמיניס**. שהוא מעולה ”^א‏ ממין שאר צשמים: **איצטגנינות**. חוזה כזוכבים: **משכימים** לפסחו. ליטול ענה ממנו: **אידילי יומא**. הוגבה שמש כשהסמה זורחת: **אידילי קיירא**. מיקל החולי: **אצל אין לו פה**. שהוא יושב דומם: **עדשין אין להן פה**. כמו שיש לפולין ולשאר מיני קטניות כמין סדק: **לנחומי צביעי**. אין להם פה אצל אינס מגלגלים ”^א‏ כגלגל: **ושם את הבכורה**. וציא את העבודה שהיתה צבוכרות שט מרגוס של ציון מדוע הקילתני (שמואל ב צ יט) מרגוס יונתן אשתטני: צכל

ריבה באה לעולם ריש לקיש אמר מריבה באה לעולם אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן לדידך דאמרת רבייה באה לעולם מפני מה לא נכפלו בנותיו של איוב אמר לו נהי דלא נכפלו בשמות אבל נכפלו ביופי דכתיב ”וַיְהִי לוֹ שִׁבְעָנָה בָּנִים וּשְׁלוֹשׁ בָּנוֹת וַיִּקְרָא שֵׁם הָאֶחָת יְמִימָה וְשֵׁם הַשְּׁנִיית קַצִּיעָה וְשֵׁם הַשְּׁלִישִׁית קָרָן הַפּוֹךְ יְמִימָה שֶׁהִיְתָה דוּמָה לְיוֹם קַצִּיעָה שֶׁהִיָּה רִיחָה נוֹדֵף בְּקַצִּיעָה קָרָן הַפּוֹךְ דִּקְרַשׁ מַחִיכּוֹ עֵלָּה בְּמַעֲרַבָּא קָרְנָא דִּקְרַשׁ לְקוּתָּא הָיָא אֵלָּא אִמְרָא רַב חֲסֵדָא כְּבוֹרְכֵמָא דְרִישָׁא בְּמִינִיה שְׁנֵאמֵר ”כִּי תִקְרְעִי בַּפּוֹךְ רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי אִתִּילִידָא לִיָּה בִּרְתָּא הוּוּ קָא חֲלַשׁ דַּעֲתִיה אִמְרָ לִיָּה אַבּוּה רַבִּיהָ בָּאָה לַעוֹלָם אִמְרָ לִיָּה בִר קַפְרָא תַנְחוּמִין שֶׁל הַבֵּל נִיחֻמְךָ אַבּוּךָ ”[דתנאי] אי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אלא אשרי למי שבניו זכרים אוי לו למי שבניו נקבות אי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסי אשרי מי שאומנותו בוסמי אוי למי שאומנותו בורסי כתנאי ”וה' ברוך את אברהם בכל ”‏ מאי בכל רבי מאיר אומר שלא היתה לו בת רבי יהודה אומר שהיתה לו בת ”אחרים אומרים בת היתה לו לאברהם ובכל שמה ר"א המודעי אומר ”איצטגנינות היתה בלבו של אברהם אבינו שכל מלכי מוצר ומערב משכימין לפתחו רבי שמעון בן יוחי אומר ”אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה הקדוש ברוך הוא בגלגל חמה אמר אביי היינו דאמרי אינשי ”אידילי יומא אידילי קצירא דבר אחר שלא מרד עשו בימיו דבר אחר ”שעשה ישמעאל תשובה בימיו שלא מרד עשו בימיו מנלן דכתיב ”ויבא עשו מן השדה והוא עיף ותנא אותו היום נפטר אברהם אבינו ועשה יעקב אבינו תבשיל של עדשים לנחם את יצחק אביו [ומ"ש של עדשים] אמרי במערבא משמיה דרבה בר מרי מה עדשה זו אין לה פה אף אבל אין לו פה דבר אחר מה עדשה זו מגולגלת אף אבילות מגלגלת ומחזרת על באי העולם מאי בינייהו איכא בינייהו לנחומי בביעי אמר רבי יוחנן חמש עבירות עבר אותו רשע באותו היום בא על נערה מאורסה והרג את הנפש וכפר בעיקר וכפר בתחיית המתים ושט את הבכורה בא על נערה מאורסה כתיב הכא ויבא עשו מן השדה וכתיב התם ”כי בשדה מצאה הרג את הנפש כתיב הכא עיף וכתיב התם ”אוי נא לי כי עיפה נפשי להורגים וכפר בעיקר כתיב הכא ”למה זה לי וכתיב התם ”זה אלי ואנוהו וכפר בתחיית המתים דכתיב הנה אנכי הולך למות ושט את הבכורה דכתיב ”ויבז עשו את הבכורה ושעשה ישמעאל תשובה בימיו מנלן כי הא דרבינא ”^א כל מיתה שיש בה גויעה זו היא מיתתן של צדיקים א"ל אין והא דור המבול א"ל אנן גויעה ואסיפה קאמרינן והא ישמעאל דכתיב ביה גויעה ואסיפה אדהכי איתער בהו רבא אמר להו ”דרדקי הכי א"ר יוחנן ישמעאל עשה תשובה בחיי אביו שנאמר ”ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו ”‏ ודילמא ”דרך חכמתן קא חשיב להו אלא מעתה ”^ב ויקברו אותו עשו ויעקב בניו מאי טעמא לא חשיב להו דרך חכמתן אלא מדאקדמיה אדברוי אדבריה ומדאדבריה שמע מינה תשובה עבד בימיו ת"ר שלשה הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין

מסורת הש"ס

^(א) [נעוריון מד: יומא טט,].
^(ב) רש"ל מ"ו, (ז) [תפנית כב, ע"ש כצ"ש], (ד) פסהדין ק: קדושין פב: ע"ש [פסחים סב, ע"ש], (ה) לקמן קמא, ע"ש [תוספתא דקדושין פ"ה], (ו) [לשם"ח מוס' צריט ט: ובסוטה יב, ונע"ז סד: ד"ה אחרים יתישב גם הכל], (ז) [יומא כח:], (ח) ג"א מרגלית, (ט) ג"א משמיה דר' יוחנן, (י) [ע"י פרש"י בשבט קמא:], (יא) [פסהדין סט:], (יב) [לה רש"ש], (יג) [כצ"ח: כגלגלס, (ד) [ג"ל ומרגס, יעב"ז],

גליון הש"ס

נבאר רש"י בריבא איילירא, עיין מדרש רבה גלשית פ' יו: שם איירלי יומא, ע"י מרים דף מ ע"א כהנא"ש ד"ה מירא דימא: שם ישמעאל עשה תשובה, עיין פסהדין דף קד ע"א ובסוטה חיים שם ובמוק' טעוס יומא דף לג ע"ב ד"ה משה:

הנחות הב"ח

^(א) גב' או מאחר רגש אחד מיר בופל ומת בין: ^(ב) שם ומתרפא וירלדת ואלמלי מקדים רגע: ^(ג) שם ודלי דלמרימו משמיה דר' יוסי כל מיתה שם צה גויעה: ^(ד) שם יתקו ישמעאל בניו מוכדי ישמעאל קישש מיצחק מ"ט דקחשוב ליה ליצחק מקמיה ש"מ תשובה עבדו ואדבריה ליצחק מקמיה ודלמא דרך חכמתן: ^(ה) רש"י ד"ה צמינים הוא מעולה משאר כרוביומן כצ"ל:

לעוי רש"י

פסלטי"א [פלציד"א], כמורס, כמורשיס.

מוסף רש"י

איצטגנינות. להיות בקי כליטות המלות ומחילות הסעות (יומא כח), משכימין לפתחו. לשאל צמלות (סעם), דרדקי. צמוריס שלא הגיעו לכסדה (שבח קמא), אדברוי אמרינן: הולין את יתק לפניו (בראשית כח ט).

רבינו גרשום (המשיך)

שהוא שחור הרבה כמביק מאד: רישקה. בלע"ז אריינט"ל: כמניה. שהוא משוכה במינו: כורכמא דרישקא. קרוק"י. איינט"ל. מה אותו צבע יפה הרבה במינו כך היתה יפה בין שאר נשים: איצטגנינות גירולה. שהיה בקי (אותו צבע) הרבה במזלות והיו שואלין מה יארע להן: איירלי יומא, [בשחרית] כשהשמש זורח שם מונחת אותה אבן: איירלי קצירא. מוקל חולה מחליף ולערב מכבדו לו: ד"א. מאי בכל: מה עדשה שאין לה פה, שאין לה שום ביקוע: לנחומי בביעי. דלמאן דאמר פה עדשה אין לה פה ביעים [ומין] אין להם פה ומנחמין בהן אבלים כמו בערשים ולמאן דאמר מה עדשה זו מגולגלת בביעים אין ממחמין מפני שאינם מגולגלים כל כך כעדשים: לאלתר כשמת

1 והדעת עת לדת יעלי קלע חלל אילות תשמיר: איוב לט א

2 איוב לא ברעת ידבר ודקרו לא בהשכיל:

איוב לד לה
3 ויהי אחר דבר יי את הדברים האלה אל איוב ויאמר יי אל אליפו החימני תרה אפי כך ובשני רעיק כי לא דברתם אלי נבונה בעבדי איוב: איוב מב ו ושמענו שלשת רעי איוב את כל הרעה הזאת הבאה עלינו ויבאו איש משכמו אליפו החימני ובלדד השודי וגופר הגעמתי ונעזר תהיו לבוא לפני לו ולתקומ: איוב ב יא ויהי כי החל תאדם לרב על פני האדמה ובנות ילדו לך: בראשית ו א
6 ויהי לו שבענה בנים ושלוש בנות ויקרא שם האחת ימימה ושם השנית קציעה ושם השלישית קרן הפוך: איוב מב יג-יד
7 ואת שדור מה תנשי בי תלכשי שני כי תערי עדי וזה כי תקריי בפור עיניך לשוא תתני: מאסו קר עגבים בפשך יבקשו:

ימיהו ד ל
8 ואברהם וקן בא בנים יי ברח את אברהם בכל:

בראשית כד א

9 ויהי יעקב ויהי ויבא עשו מן השדה והוא עיף:

בראשית כב טט

10 כי בשדה מצאה קציעה העקר המאקדש ואין מושיע לה: דברים כב כז

11 כי קול בחולה טעמתי קרה כמבכירה קול בת

ציץ תתפח תפרש בפיך אוי קא לי כי עיפה נפשי

לדורגים: ימיהו ד לא

12 ויאמר עשו הנה אנכי חולק למוות ולקחתי זה לי בכרה:

13 ציו חמרת יה ויהי לי לישועה זה אלי ואנוהו

אליה אבי וארממנהו:

שמות טו ב

14 ויעקב נתן לעשו לחם ויהי עדשים ויאכל וישת

וקם וילך ויבז עשו את הבכרה:

בראשית כה לד

15 ויקברו אתו יצחק וישמעאל בניו אל מערת

המפלאה אל שדה עמקן ון צור החתי אשר על פני

בראשית כה ט

16 וגוע יתק וקח ויאסח אל עמיו וקן ושבע ימים

ויקברו אתו עשו ויעקב בניו:

בראשית כח טט

רבינו גרשום

ומתרפא. רחמה ומרורח: מכאן שאין אדם נספס על צערו. על מה שמכרב מוכרב צערו דכתיב לא ברעת ידבר כלומר שאין דעתו מיושבת עליו מחמת צער: כי לא דברתם אלי נבונה כעבדי איוב. דברים הגונים חישב ושאינן הגונין לא חישב [לא] תפסו מכל מה שדבר כנגדו: כלילא הוה להו. כתר חקוקין עליו ג' פרצופין של ג' חביריו וכשרואין שאתח מהן שנתנה פניה מיד היו יודיען שחבירו אין שריו בנחת ויש אומרים ג' אילות היו נטועין בפרדס שכל אחד היה קורא לכל א' על שם חבירו וזה היה מייבש אחד מן האילות שבו חזי יודיען שאין שריו בטובה אותו שנקרא (העירה) [האילן] על שמו: רביה. כלומר פריה ורביה שנתקבץ מגולגל ביניה: ולדידך דאמת ובייה. דברר טוב הוא: שבענה. היינו ב' פעמים ד: קציעה: קדה: בורשם. שקורין קר"ש: דקרב. חיה ששמה קרב: לקותא היא. ואינה יפה מפני שיש בה כמה גוונין: כי כוחלא.